

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSA Zbigniew Gwizdak SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2012r. w Katowicach

sprawy z odwołania M. G. (M. G.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o zwrot nienależnego świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego M. G.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 20 grudnia 2011r. sygn. akt XI U 1349/11

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go dwie decyzje organu rentowego z dnia 16 lutego 2011r. i zwalnia ubezpieczonego M. G. z obowiązku zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej za okres od 1 maja 2008r. do 30 czerwca 2008r., od 1 sierpnia 2008r. do 31 sierpnia 2008r., od 1 października 2008r. do 31 grudnia 2008r., od 1 stycznia 2009r. do 30 kwietnia 2009r. oraz od 1 czerwca 2009r. do 31 grudnia 2009r.,

2. oddala apelację w pozostałej części,

3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz ubezpieczonego kwotę 210 zł (dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

/-/SSA Z.Gwizdak /-/SSA A.Grymel /-/ SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

UZASADNIENIE

Trzema decyzjami z dnia 16 lutego 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zobowiązał M. G. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu renty socjalnej:

- 1) za okres od 1 maja 2008r. do 30 czerwca 2008r., od 1 sierpnia 2008r. do 31 sierpnia 2008r. oraz od 1 października 2008r. do 31 grudnia 2008r. w kwocie 3.206,88 zł;
- 2) za okres od 1 stycznia 2009r. do 30 kwietnia 2009r. oraz od 1 czerwca 2009r. do 31 grudnia 2009r. w kwocie 6.172,68 zł;
- 3) za okres od 1 stycznia 2010r. do 31 marca 2010r. w kwocie 1.727,44 zł.

W odwołaniu od powyższych decyzji ubezpieczony domagał się ich uchylecia i zasądzenia na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego radcy prawnego, według norm przepisanych wraz z kwotą 17 zł tytułem opłaconej opłaty od pełnomocnictwa podnosząc, iż nigdy nie prowadził jednoosobowej działalności gospodarczej. Zarzucił również, iż w odniesieniu do 2008r. organ rentowy zajął już stanowisko w przedmiocie zwrotu pobranych świadczeń w decyzji z dnia 18 marca 2009r., wskazując nadto, iż nie został pouczony przez organ rentowy w sposób konkretny o okolicznościach, w których mógłby zostać zobowiązany do zwrotu pobranych świadczeń.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania powołując się na okoliczności przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 20 grudnia 2011r. oddalił odwołanie.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż M. G. był uprawniony do renty socjalnej w okresie od 1 listopada 2003r. do 31 stycznia 2006r. oraz od 1 stycznia 2007r. do 31 marca 2010r.

W dniu 29 lutego 2008r. wraz z R. K. i P. W. zawarł umowę spółki jawnej prowadzącej przedsiębiorstwo pod firmą (...), K., G. sp. j., pozostając wspólnikiem spółki do chwili obecnej. Równocześnie od 15 maja 2008r. jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością został zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego, któremu nadal podlega.

Płatnik składek złożył za niego raporty rozliczeniowe za okres od maja 2008r. do marca 2011r., jednak za okres od kwietnia 2010r. do marca 2011r. nie opłacił składek na ubezpieczenie zdrowotne.

W powyższym okresie z tytułu prowadzonej przez odwołującego działalności gospodarczej wykazano następujące podstawy wymiaru składek:

- 05/2008 - 2.328,80zł,
- 06/2008 - 2.287,40zł,
- 07/2008 - 2.328,80zł,
- 08/2008 - 2.287,40zł,
- od 09/2008 do 11/2008 - 2.364,27zł,
- od 12/2008 do 02/2009 - 2.392,76zł,

- od 03/2009 do 12/2009 - 2.491,57zł,
- od 01/2010 do 12/2010 - 2.592,46zł,
- od 01/2011 do 03/2011 - 2.704,31zł.

Sąd Okręgowy podał nadto, iż w okresie od 1 października 2007r.

do 30 czerwca 2009r. M. G. został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych przez płatnika składek Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z tytułu wykonywania umowy zlecenia z podstawą wymiaru składki:

- za 2007r. – 1.580,00 zł (790,00 zł x 2),
- za 2008r. – 10.185,00 zł (01-05 – po 790,00 zł, 06-09 – po 895,00 zł, 10-12 – po 885,00 zł),
- za 2009r. – 5.725,00 zł (01-04 – po 885,00 zł, 05 – 1.685,00 zł, 06 – 500,00 zł).

Z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę odwołujący był zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych od lipca 2010r. przez płatnika – firmę (...) z podstawą wymiaru składki wynoszącą:

- 07/2010 – 0,00 zł,
- 08/2010 – 1.949,09 zł,
- 09/2010 – 1.970,00 zł,
- 10/2010 – 611,10 zł.

Sąd wskazał także, iż z akt organu rentowego wynika, iż ubezpieczony został prawidłowo pouczony przez ten organ m.in. w decyzji z dnia 2 kwietnia 2007r. przyznającej ponownie prawo do renty socjalnej, iż przekroczenie określonej kwoty dochodu spowoduje zawieszenie świadczenia za miesiąc, w którym przekroczenie to nastąpiło.

Przechodząc do rozważań Sąd Okręgowy przypomniał, iż w myśl art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz. U. nr 135, poz. 1268) prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego – ust. 1, przy czym za przychód, o którym mowa w ust. 1, w przypadku prowadzenia działalności pozarolniczej uważa się przychód stanowiący zadeklarowaną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych – ust. 3.

Zgodnie z ust. 6 cytowanego przepisu, prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5,

w łącznej kwocie wyższej niż 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych, zaś po myśli jego ust. 9 - Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", w terminie do 14 dnia roboczego drugiego miesiąca każdego kwartału kalendarzowego, kwotę przychodu, o której mowa w ust. 6,

z zaokrągleniem w górę do pełnych dziesiątek groszy.

Zgodnie z Komunikatami Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwota przychodu odpowiadająca 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynosiła:

- od dnia 1 marca 2008r. – 870,00 zł,

- od dnia 1 czerwca 2008r. – 895,20 zł,
- od dnia 1 września 2008r. – 885,50 zł,
- od dnia 1 grudnia 2008r. – 890,60 zł,
- od dnia 1 marca 2009r. – 929,00 zł,
- od dnia 1 czerwca 2009r. – 955,70 zł,
- od dnia 1 września 2009r. – 924,50 zł,
- od dnia 1 grudnia 2009r. – 934,20 zł,
- od dnia 1 marca 2010r. – 973,10 zł.

W ocenie Sądu I instancji, z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż przychód ubezpieczonego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie od maja 2008r. do marca 2011r. przekroczył 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd ten zwrócił również uwagę, iż według art. 15 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio m.in.

art. 138-144 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy czym kwotę wolną od potrąceń i egzekucji ustala się według zasad określonych dla renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

W myśl art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

W ust. 2 powyższego przepisu ustawodawca wskazał, iż za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego, bezspornym było, iż ubezpieczony jest współnikiem spółki (...) od 2008r. do nadal. Nadto, został prawidłowo pouczony przez organ rentowy o konsekwencjach przekroczenia określonej kwoty przychodu.

Wobec powyższego, nie znajdując podstaw do uwzględnienia odwołania, w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 kpc, Sąd orzekł o jego oddaleniu.

Apelację od przedstawionego orzeczenia wywiódł ubezpieczony, zaskarżając wyrok w całości.

Powołując się na zarzut:

- 1) naruszenia przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy:

- art. 233 kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonania jego oceny z pominięciem istotnej części materiału dowodowego, tj. decyzji organu rentowego z dnia 18 marca 2009r., z której wynika, iż sprawa zwrotu nienależnie pobranych świadczeń została prawomocnie zakończona, a w konsekwencji błędne ustalenie istnienia po jego stronie obowiązku zwrotu świadczeń w wymiarze wyższym niż wskazany w powołanej decyzji,
- art. 328 § 2 kpc w związku z art. 233 § 1 kpc poprzez niezawarcie w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia dowodów, na których Sąd się oparł,

2) naruszenia prawa materialnego:

- art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205, poz. 1585) poprzez jego niezastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, co skutkowało wadliwym przyjęciem, iż możliwe było wydanie dwóch decyzji dotyczących tego samego okresu (roku 2008) pomimo, że nie przedłożono nowych dowodów lub nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie,
- art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że zaistniały przesłanki zwrotu nienależnego świadczenia, a w szczególności poprzez przyjęcie, iż został prawidłowo pouczone przez organ rentowy podczas, gdy takiego prawidłowego pouczenia nie było,

- skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie odwołania poprzez uchylenie zaskarżonych decyzji oraz zasądzenie na jego rzecz

od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie – na wypadek uznania, iż Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy lub zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W pierwszej kolejności wskazał, iż kwestia zwrotu świadczeń za 2008r. została przez organ rentowy ostatecznie zakończona w drodze decyzji z dnia 18 marca 2009r., mocą której został zobowiązany do zwrotu pobranej renty socjalnej w 2008r. w kwocie 534,48 zł, na dowód czego przedłożył odpis cytowanej decyzji.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji nie odniósł się do tego dowodu, co stanowi istotne uchybienie proceduralne mające wpływ na wynik sprawy.

Swobodna ocena dowodów przez sąd, którą przewiduje art. 233 kpc, funkcjonuje w postępowaniu cywilnym przy ustalaniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu. Przyjęta w ustawie swobodna ocena dowodów, nie oznacza jednak dowolności w ocenie dowodów. Granice swobodnej oceny dowodów określają trzy czynniki: logiczny, ustawowy, ideologiczny. Czynniki ustawowy wyraża przepis art. 233 kpc, który stanowi, że ocena sądu ma być oparta na wszechstronnym rozważeniu zebranego materiału. Taka ocena obejmuje kolejno jego uporządkowanie, odniesienie się do wszystkich przeprowadzonych dowodów

i każdego z osobna i w konsekwencji wskazanie, które z faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy zaistniały, bądź nie zaistniały. Istotą oceny dowodów jest wybranie tych, które weszły w skład podstawy rozstrzygnięcia i odrzucenie tych, którym sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. (Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego, pod red. H. Doleckiego, LEX 2011).

Zdaniem apelującego, Sąd I instancji naruszył art. 233 kpc poprzez pominięcie istotnego dowodu tj. cytowanej decyzji z dnia 18 marca 2009r., w związku z czym doszło do naruszenia przez ten Sąd także art. 328 § 2 kpc, albowiem

w uzasadnieniu wyroku Sąd nie wskazał przyczyn, dla których temu dowodowi odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Skarżący zarzucił nadto, iż wskazane proceduralne uchybienia Sądu I instancji związane są także z naruszeniem przez ten Sąd prawa materialnego, polegającym na niezastosowaniu art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z treścią tego przepisu prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

Sąd meriti ignorując podniesiony w odwołaniu zarzut, iż sprawa została już zakończona decyzją z dnia 18 marca 2009r., nie zastosował normy prawnej zawartej w art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2011r. (III UK 86/10, LEX nr 818611) art. 83a ust. 1 ustawy z 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie określa granic czasowych wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją organu rentowego, co oznacza, że może ona być wydana w każdym czasie, jeżeli zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie.

Odwołujący podkreślił, iż w jego ocenie, nie zostały spełnione przesłanki określone w powołanym przepisie, uprawniające organ rentowy do ponownego ustalenia jego obowiązku zwrotu świadczeń, albowiem nie przedłożono nowych dowodów jak również nie ujawniono okoliczności. Organ rentowy wydając decyzję z dnia 18 marca 2009r. posiadał wiedzę taką samą, jaką dysponował w dniu wydania zaskarżonych decyzji.

Odnosząc się do zarzutu braku należytego pouczenia skarżący wskazał, iż pouczenie znajdujące się w decyzji o przyznaniu renty socjalnej z dnia 2 kwietnia 2007r. jest pouczeniem abstrakcyjnym i bardzo ogólnym, tymczasem w świetle art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, konieczną przesłanką zaistnienia po stronie ubezpieczonego obowiązku zwrotu świadczenia jest jego odpowiednie pouczenie.

Zaznaczył, iż jest ciężko i przewlekle chory i nie zrozumiał formułki pouczenia zawartej w decyzji. W jego ocenie, pouczenie powinno uwzględniać indywidualne możliwości odbiorcy i jego osobiste ograniczenia, a jest on osobą nieporadną. Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie dnia 20 kwietnia 1995r.

(III AUr 110/95, OSA 1997/1/3) obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym. Samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące, zawierające informację

o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Brak pouczenia zwalnia bowiem osobę bezpodstawnie pobierającą świadczenia

z obowiązku ich zwrotu. Pouczenie takie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń. Pouczenie takie bowiem nie mogłoby być uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia. Pouczenie zamieszczane "standardowo" w decyzjach organu rentowego, dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, w odniesieniu do konkretnego świadczenia nie może być uznane za należyte w przypadku, gdy przytacza ono jedynie przepis ustawy, bez prób jego wyjaśnienia. Jeszcze dalej poszedł Sąd Apelacyjny w Krakowie (III AUr 105/96, OSA 1997/7-8/21), który stwierdził że w prawie ubezpieczeń społecznych pojęcie nienależnego świadczenia definiowane jest w art. 106 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 40, poz. 267 ze zm.) z punktu widzenia osoby, która je pobrała stawiając – dla ustalenia obowiązku zwrotu po jej stronie – wymóg świadomości i premedytacji w pobraniu świadczenia nienależnego. Obowiązek zwrotu obciąża zatem tego – i tylko tego – kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy.

Z przeprowadzonych w postępowaniu przed Sądem I instancji dowodów wynika jednoznacznie, że pouczenie zastosowane wobec ubezpieczonego nie było odpowiednie, nie można mu tym samym zarzucić świadomości pobrania nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego zasłużyła na częściowe uwzględnienie, jednak z całkowicie odmiennych niż wskazywane przez niego, powodów.

Poza sporem pozostaje, iż M. G. w okresie od 1 stycznia 2007r. do 31 marca 2010r. był uprawniony do renty socjalnej.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie pozostawia także jakichkolwiek wątpliwości, iż poczynając od 15 maja 2008r. dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego.

Co prawda, z informacji dostępnych organowi rentowemu wynika, iż skarżący zgłosił się do ubezpieczenia zdrowotnego jako wspólnik jednoosobowej spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością, zaś wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego potwierdzają, iż w podanym okresie faktycznie był on wspólnikiem spółki jawnej działającej pod nazwą Przedsiębiorstwo (...) W., K., G., co nie zmienia jednak faktu, iż po myśli art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się zarówno wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak również wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej.

W konsekwencji też ustalając w oparciu o art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz. U. nr 135, poz. 1268 ze zm.) przychód ubezpieczonego mający wpływ na zawieszenie jego uprawnień do renty socjalnej, organ rentowy prawidłowo uwzględnił także przychód osiągnięty w latach 2008-2010 z tytułu powyższej działalności w wysokości 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, tj. zgodnie z art. 18 ust. 8 cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Przyjęcie przedmiotowego przychodu z omawianej działalności spowodowało tym samym, iż osiągnięty przez skarżącego w podanym okresie przychód – przy uwzględnieniu również przychodu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia w Przedsiębiorstwie ” (...) Spółka z o.o. w Z.

w okresie od 1 stycznia 2008r. do 30 czerwca 2009r. jako przekraczający miesięcznie 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych, istotnie powodował zawieszenie prawa do renty socjalnej za okres od 1 stycznia 2008r. do 31 marca 2010r.

Skoro zatem, M. G. w podanym wyżej okresie, pomimo zaistnienia okoliczności powodujących zawieszenie prawa do renty socjalnej, świadczenie to pobrał, jest zobowiązany do jego zwrotu jako nienależnie pobranego.

Stosownie bowiem do treści art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity:

Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.), który z mocy art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej, znajduje w tym przypadku odpowiednie zastosowanie, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Po myśli ust. 2 pkt 1 powyższego przepisu – za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu jego ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Bez wątplenia, wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do jego pobierania (w całości lub w określonej wysokości) stanowi szczególnie istotny element omawianej regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1. Obowiązek ten

obciąża organ rentowy, samo zaś pouczenie powinno być wyraźne, konkretne i wyczerpująco wskazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń oraz jasno wskazywać okoliczności powodujące pobranie nienależnego świadczenia w sposób zrozumiały dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2005r., III UK 181/04, OSNP 2005, nr 17, poz. 275, z dnia 17 lutego 2005r., II UK 440/03, OSNP 2005, nr 18, poz. 291 oraz z dnia 4 września 2007r., I UK 90/07, OSNP 2008, nr 19-20, poz. 301). Przytoczenie przepisów określających okoliczności, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części) jest pouczeniem prawidłowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008r., I UK 394/07), ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006r., I UK 161/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 78).

Wbrew zarzutom skarżącego, jak słusznie uznał Sąd Okręgowy, także w ocenie Sądu Apelacyjnego, pouczenia zawarte zarówno w decyzji z dnia 16 marca 2007r. – o przyznaniu prawa do renty socjalnej od 1 stycznia 2007r., jak również w kolejnych decyzjach z dnia 2 kwietnia 2007r., 1 marca 2008r., 5 marca 2008r. i 5 maja 2009r., dotyczące tak okoliczności uzasadniających zawieszenia prawa do renty socjalnej, jak i sposobu ustalania przychodu w przypadku prowadzenia przez rencistę działalności gospodarczej, uznać należy za wyraźne i jednoznacznie odnoszące się do jego konkretnej sytuacji. Tym bardziej, iż pomimo choroby ubezpieczony normalnie funkcjonuje w życiu codziennym i jest w stanie prawidłowo zadbać o swoje interesy. Sam zresztą przyznał, iż decyzję o przyznaniu renty przeczytał pobieżnie i nie zapoznał się ze znajdującym się na jej odwrocie pouczeniem.

Bezasadnym jest zatem zarzut apelującego co do braku jego prawidłowego pouczenia przez organ rentowy.

Nie podziela Sąd Apelacyjny także twierdzeń odwołującego dotyczących naruszenia przez Sąd I instancji normy art. 83a ust. 2 wspomnianej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mimo bowiem, iż już decyzją z dnia 18 marca 2009r. organ rentowy rzeczywiście zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej za okres od 1 do 30 września 2008r. (dodać należy, iż decyzją z dnia 17 czerwca 2010r. M. G. został nadto zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej za okres od 1 do 31 maja 2009r.), już po wydaniu tychże decyzji ujawniono okoliczności istniejące przed ich wydaniem, które mają wpływ na jego zobowiązanie, uzasadniając zastosowanie w jego przypadku normy art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którą prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

Mianowicie, w dniu 20 grudnia 2010r. ujawniono, iż skarżący od 15 maja 2008r. dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego jako współnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Powyższa okoliczność, w pełni uprawniała organ rentowy do ponownej analizy wysokości przychodu osiągniętego przez ubezpieczonego w okresie od 1 stycznia 2008r. do 31 marca 2010r., uzasadniając jednocześnie stwierdzenie, iż pobrana przez niego renta socjalna w okresie od 1 maja 2008r. do 30 czerwca 2008r., od 1 sierpnia 2008r. do 31 sierpnia 2008r., od 1 października 2008r. do 31 grudnia 2008r., od 1 stycznia 2009r. do 30 kwietnia 2009r., od 1 czerwca 2009r. do 31 grudnia 2009r. oraz od 1 stycznia 2010r. do 31 marca 2010r., stanowi świadczenie nienależne w rozumieniu powołanych wyżej przepisów, co nie zmienia jednak faktu, iż żądanie zwrotu przedmiotowego świadczenia za cały wskazany okres, jest bezpodstawne.

Uszło wszak uwadze Sądu I instancji, iż zgodnie z treścią art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, tj. z działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach – za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

M. G. tymczasem bezspornie od 15 maja 2008r. – na skutek dokonanego przez siebie zgłoszenia – podlegał ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, dokonując przedmiotowego zgłoszenia, niewątpliwie złożył zawiadomienie, którym mowa w powołanym art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, natomiast jeżeli organ rentowy uznawał to zawiadomienie za niewystarczające, miał obowiązek przeprowadzenia stosownego postępowania wyjaśniającego lub zobowiązania ubezpieczonego do złożenia zawiadomienia o sprecyzowanej treści (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2010r., II UK 66/10, LEX nr 619624).

Podkreślenia wymaga przy tym, iż w praktyce orzeczniczej termin "zawiadomił" oznacza każdą informację pochodzącą od osoby pobierającej świadczenie, wskazującą na wystąpienie okoliczności określonych w powyższym przepisie. Skoro zaś wysokość zwrotu nienależnie pobranego świadczenia uzależniona jest od świadomości świadczeniobiorcy, iż pobiera nienależne świadczenie oraz od wiedzy organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006r., I UK 161/05, M.P.Pr. 2006, nr 5, str. 230), to brak właściwego obiegu informacji pomiędzy właściwymi wydziałami organu rentowego powoduje,

iż nieprawidłowym jest stanowisko Sądu I instancji, a także organu rentowego,

iż ubezpieczonego obciąża obowiązek zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej za okres dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano zaskarżone decyzje, tj. za okres do 31 grudnia 2009r. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 lutego 2008r., III AUa 641/07 oraz z dnia 13 grudnia 2011r., III AUa 641/11).

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Apelacyjny na mocy art. 386

§ 1 kpc zmienił częściowo zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go dwie decyzje

z dnia 16 lutego 2011r. orzekając jak w pkt 1 wyroku, oddalając w oparciu o art. 385 kpc dalej idącą apelację jako bezzasadną, stosownie do pkt 2 wyroku.

O kosztach rozstrzygnięto po myśli art. 100 kpc oraz § 12 ust. 1 w związku

z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r.

w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Zwrócić przy tym należy uwagę, iż stosownie do treści art. 2 ust. 1 pkt 1b ustawy z dnia 16 listopada 2006r. o opłacie skarbowej (Dz. U. nr 225, poz. 1635

ze zm.) złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa albo jego odpisu w sprawach ubezpieczenia społecznego, nie podlega opłacie skarbowej.

/-/ SSA Z.Gwizdak /-/ SSA A.Grymel /-/ SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek